

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут
«Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІ «Каразінський інститут
міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»

Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

«28» серпня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини»

вид дисципліни за вибором

навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

«28» серпня 2025 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Ірина ПЕРЕСІПКІНА, к. політ. наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин

Протокол №1 від «25» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Наталія ВІННИКОВА

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини»

Гарант освітньо-професійної програми

«Міжнародні відносини» (бакалаврського рівня)

(підпис)

Наталія ВІННИКОВА

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Етнополітологія» складена відповідно освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» підготовки бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів розуміння основ етнічних та політичних процесів, що впливають на міжнародну політику; вивчення взаємозв'язку між етнічними групами, державами та міжнародними організаціями, зокрема, як етнічні ідентичності та конфлікти впливають на міжнародні відносини, стабільність та безпеку.

2. Основні завдання вивчення дисципліни є:

- Сформувані системне розуміння етнічних процесів у сучасному світі та їхнього впливу на політику, міжнародні відносини й безпекове середовище.
- Опанувати базові теорії, поняття й категорії етнополітології (етнос, нація, націоналізм, етнополітичний конфлікт, мультикультуралізм тощо) та навчитися застосовувати їх для аналізу реальних кейсів.
- Навчити аналізувати причини та динаміку етнополітичних конфліктів (у тому числі міждержавних і внутрішньодержавних) та пропонувати шляхи їхнього врегулювання з урахуванням міжнародного досвіду.
- Сформувані розуміння ролі міжнародних організацій, інститутів і норм у регулюванні етнополітичних процесів, захисті прав національних меншин і запобіганні конфліктам.
- Розвинути вміння критично оцінювати політику держав у сфері етнонаціональних відносин (приклади з різних регіонів світу), порівнювати моделі інтеграції, асиміляції, автономії.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
4-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
32 год. (сем.)	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
56 год.	
Індивідуальні завдання	

** у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.*

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

– формування наступних загальних компетентностей

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

– формування наступних спеціальних компетентностей

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

формування наступних м'яких навичок (soft skills):

– Критичне та аналітичне мислення.

– Навички командної роботи.

– Комунікативні навички.

– Уміння вирішувати проблеми.

– Управління часом.

– Академічна доброчесність.

– Самостійна робота.

– Навички прогнозування та сценарного планування.

– Навички роботи з інформацією

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти наступних результатів:

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН09. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

РН22. Оцінювати міжнародне середовище держави, визначати цілі та завдання її зовнішньої або внутрішньої політики та пропонувати відповідні ефективні інструменти їх реалізації.

РН24. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

1.8. Пререквізити: «Політична географія світу», «Політологія», «Історія міжнародних відносин», «Країнознавчі студії».

Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Етнополітологія як наука

Етнополітологія як наука: визначення предмета, об'єкта та завдань етнополітології. Місце етнополітології у системі політичних та соціальних наук, її зв'язок з політологією, етнологією, соціологією та міжнародними відносинами. Основні категорії та поняття етнополітології (етнос, нація, народ, етнічна ідентичність, етнополітичний процес). Методологічні підходи до вивчення етнополітичних явищ (порівняльний, системний, інституційний, конфліктологічний). Історія становлення та розвитку етнополітології як окремої наукової дисципліни у світі та в Україні. Основні наукові школи та концепції етнополітології, їхній внесок у сучасне розуміння етнополітичних процесів. Примордіалістська школа етнічності (М. Новак, Е. Сміт, Е. Шілз та ін), інвентціоналістська школа етнічності (Б. Андерсон, Ф. Барт, П. Брасс та ін). Інструменталістська теорія етнічності. Конструктивістська теорія етнічності. Етнополітологія як інструмент аналізу етнічної політики держав і міждержавних відносин. Сучасні напрями досліджень в етнополітології: етнічні конфлікти, права національних меншин, міграційні процеси. Використання етнополітологічних знань у міжнародних відносинах.

Тема 2. Етнічні спільноти та нації в сучасному світі

Типологія етнічних спільнот за ступенем консолідації. Процеси націєтворення у постколоніальних державах. Державотворчі аспекти сучасних націй. Відмінність між політичною та культурною нацією. Механізми збереження етнокультурних традицій у глобалізованому світі. Вплив міграції на формування нових етнічних груп. Роль діаспор у підтримці національної ідентичності. Сучасні транснаціональні спільноти. Інституційні форми представництва етнічних спільнот. Культурна дипломатія як чинник підтримки націй.

Тема 3. Національні меншини та корінні народи

Визначення та критерії віднесення до національної меншини й корінного народу. Міжнародні стандарти захисту прав меншин. Історичний розвиток правового статусу меншин у Європі. Політика держав щодо культурної автономії. Роль ООН та інших структур у моніторингу прав корінних народів. Механізми участі меншин у прийнятті рішень. Інструменти захисту мовних прав. Соціально-економічні проблеми корінних народів. Сучасні приклади успішних практик інтеграції. Виклики глобалізації для правового статусу меншин.

Тема 4. Етнічна ідентичність і політика

Поняття етнічної ідентичності та її відмінність від інших видів соціальної ідентичності. Структура етнічної ідентичності: когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти. Історичне формування етнічної ідентичності та її роль у процесах націєтворення. Механізми відтворення та передавання етнічної ідентичності через мову, культуру, релігію, освіту. Взаємодія етнічної ідентичності з громадянською, регіональною, професійною та іншими формами ідентичності. Вплив глобалізації, міграції та інформаційного середовища на трансформацію етнічної ідентичності. Етнічна

ідентичність у багатонаціональних державах: інтеграція, мультикультуралізм, асиміляція. Конфліктний потенціал етнічної ідентичності та її роль у міжетнічних протистояннях. Міжнародно-правові стандарти та практики захисту права на збереження етнічної ідентичності.

Тема 5. Етнополітичні процеси у світі

Глобальні тренди у сфері міжетнічних відносин у XX–XXI ст. Вплив регіоналізації на етнополітичну динаміку. Транснаціоналізація етнополітичних рухів. Роль міжнародних організацій у підтримці меншин. Етнополітичні наслідки міграційних криз. Сучасні приклади етнополітичних трансформацій у різних країнах. Нові технології та інформаційна складова етнополітичних процесів. Поява постетнічних суспільств. Етнополітика і економічна нерівність. Взаємозв'язок глобалізації й локальних ідентичностей.

Тема 6. Етнополітика держав: моделі та інструменти

Асиміляційна модель та її історичні приклади. Політика мультикультуралізму: принципи та критика. Інтеграційні стратегії й концепції громадянської нації. Політична репрезентація етнічних груп у парламенті. Децентралізація та автономії як інструмент етнополітики. Освітня політика щодо мов меншин. Етнокультурні квоти та позитивна дискримінація. Використання державних ЗМІ у формуванні політики ідентичності. Роль громадських організацій у реалізації етнополітики. Баланс між безпекою та правами етнічних спільнот.

Тема 7. Етнополітика та економічний розвиток

Економічна інтеграція етнічних груп у національні ринки. Підприємництво серед національних меншин. Доступ до праці та ринків для корінних народів. Державні програми підтримки малого бізнесу у громадах меншин. Вплив економічної нерівності на міжетнічні відносини. Інвестиційні проєкти у регіонах компактного проживання меншин. Роль діаспор у розвитку економіки країн походження. Соціальне підприємництво як інструмент інтеграції. Партнерство держави та приватного сектору у сфері етнополітики. Міжнародний досвід економічної підтримки етнічних спільнот.

Тема 8. Міграційні процеси та їхній етнополітичний вимір

Види міграції та їхній вплив на етнічну структуру суспільства. Біженці й внутрішньо переміщені особи як політичний чинник. Політика держав щодо інтеграції трудових мігрантів. Роль міжнародних організацій у регулюванні міграційних потоків. Етнополітичні наслідки масових переселень. Транснаціональні мережі діаспор і міграція. Виклики безпеки та соціальної стабільності. Міграція і формування нових ідентичностей. Політика подвійного громадянства. Сучасні кризи та уроки для етнополітики.

Тема 9. Етнополітичні конфлікти

Етнополітичні конфлікти: суть, ознаки, суб'єкти, об'єкт, предмет етнополітичних конфліктів. Типи етнополітичних конфліктів. Політичні, економічні та соціальні причини конфліктів. Стадії етнополітичних конфліктів. Аналіз сучасних етнополітичних конфліктів. Причини загострення етнополітичних конфліктів у XX–XXI ст. Вплив геополітики на етнополітичні конфлікти. Роль історичної пам'яті та релігії в етнополітичних конфліктах. Способи врегулювання етнополітичних конфліктів. Роль зовнішніх акторів у вирішенні етнополітичних конфліктів. Наслідки етнополітичних конфліктів для суспільства. Вплив міжнародного співтовариства на етнополітичні конфлікти.

Тема 10. Міжнародні механізми запобігання та врегулювання етнічних конфліктів

Інструменти превентивної дипломатії ООН. Місії ОБСЄ у кризових регіонах. Роль Ради Європи у захисті меншин. Політика ЄС щодо стабілізації постконфліктних територій. Міжнародне посередництво та арбітраж. Механізми миротворчих операцій. Програми відновлення довіри між спільнотами. Участь регіональних організацій Африки, Америки, Азії. Значення міжнародного права у врегулюванні етнічних конфліктів. Оцінка ефективності міжнародних інструментів.

Тема 11. Регіональні кейси етнополітичних конфліктів

Балкани: розпад Югославії та уроки для сучасності. Кавказ: багатовимірність етнополітичних конфліктів. Близький Схід: етнічний вимір регіональної нестабільності. Африка: колоніальна спадщина та сучасні кризи. Південна Азія: релігійно-етнічні протистояння. Роль зовнішніх акторів у підтримці або врегулюванні етнополітичних конфліктів. Порівняльний аналіз динаміки етнополітичних конфліктів у регіонах. Економічні та гуманітарні наслідки конфліктів. Механізми локального врегулювання. Вплив регіональних кейсів на розвиток міжнародного права.

Тема 12. Етнополітика та європейська інтеграція

Європейський Союз як актор у сфері захисту прав меншин. Копенгагенські критерії та етнополітичні стандарти. Політика ЄС щодо розширення та меншин у кандидатських країнах. Механізми фінансування програм для меншин. Роль Європейського суду з прав людини у захисті етнічних спільнот. Досвід держав-членів ЄС у реалізації мультикультуралізму. Вплив міграційних криз на політику ЄС. Європейські мережі НУО у сфері етнополітики. Гармонізація національних законодавств із європейськими стандартами. Значення європейських практик для України.

Тема 13. Етнонаціональні спільноти в Україні: їх становлення та розвиток

Формування етнонаціональної структури населення України. Шляхи формування етнічної гетерогенності населення України. Шляхи оптимізації становища національних меншин в Україні. Основні етнонаціональні спільноти в Україні: особливості формування. Динаміка розвитку етнічних груп в Україні. Становлення української нації. Політична діяльність національних меншин України: основні тенденції та перспективи. Роль національних меншин у зовнішній політиці України.

Тема 14. Державна етнонаціональна політика в Україні

Етапи формування етнополітики незалежної України. Законодавча база захисту прав меншин. Інституційна структура (Рада національностей, омбудсмен). Державні програми інтеграції та підтримки культур меншин. Політика щодо корінних народів Криму. Роль громадських організацій та міжнародних партнерів. Мовна політика й освіта. Сучасні виклики міграції та внутрішнього переселення. Перспективи розвитку української етнополітики.

Тема 15. Етнополітика та сталий розвиток

Зв'язок цілей сталого розвитку ООН із правами корінних народів. Участь етнічних спільнот у прийнятті екологічних рішень. Традиційні знання та ресурси корінних народів у сфері довкілля. Соціальна справедливість і рівність у доступі до ресурсів. Роль міжнародних організацій у підтримці екологічних прав меншин. Етнополітичний вимір кліматичних міграцій. Приклади екологічних конфліктів на етнічному ґрунті. Економічна самодостатність і розвиток громад меншин. Перспективи інтеграції етнополітики у глобальні екологічні програми.

Тема 16. Перспективи розвитку етнополітології та сучасні виклики

Глобалізація та поява нових форм етнічності. Діджиталізація і мережеві ідентичності. Вплив соціальних медіа на мобілізацію етнічних груп. Нові міграційні кризи та трансформація політик. Екологічні та кліматичні фактори як чинники переміщень. Розвиток міждисциплінарних досліджень у сфері етнополітики. Поява постетнічних суспільств і нових концепцій громадянства. Виклики радикалізації та екстремізму у мультикультурних державах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах			
	Денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	сем	с.р.
Тема 1. Етнополітологія як наука	7	2	2	3
Тема 2. Етнічні спільноти та нації в сучасному світі	7	2	2	3
Тема 3. Національні меншини та корінні народи	7	2	2	3
Тема 4. Етнічна ідентичність і політика	7	2	2	3
Тема 5. Етнополітичні процеси у світі	7	2	2	3
Тема 6. Етнополітика держав: моделі та інструменти	7	2	2	3
Тема 7. Етнополітика та економічний розвиток	7	2	2	3
Тема 8. Міграційні процеси та їхній етнополітичний вимір	7	2	2	3
Тема 9. Етнополітичні конфлікти	8	2	2	4
Тема 10. Міжнародні механізми запобігання та врегулювання етнічних конфліктів	8	2	2	4
Тема 11. Регіональні кейси етнополітичних конфліктів	8	2	2	4
Тема 12. Етнополітика та європейська інтеграція	8	2	2	4
Тема 13. Етнонаціональні спільноти в Україні: їх становлення та розвиток	8	2	2	4
Тема 14. Державна етнонаціональна політика в Україні	8	2	2	4
Тема 15. Етнополітика та сталий розвиток	8	2	2	4
Тема 16. Перспективи розвитку етнополітології та сучасні виклики	8	2	2	4
Усього годин	120	32	32	56

4. Теми семінарських, практичних занять

4.1. Теми семінарських занять

Назва теми	Кількість годин
	Денна
Тема 1. Етнополітологія як наука	2
Тема 2. Етнічні спільноти та нації в сучасному світі	2
Тема 3. Національні меншини та корінні народи	2
Тема 4. Етнічна ідентичність і політика	2
Тема 5. Етнополітичні процеси у світі	2
Тема 6. Етнополітика держав: моделі та інструменти	2

Тема 7. Етнополітика та економічний розвиток	2
Тема 8. Міграційні процеси та їхній етнополітичний вимір	2
Тема 9. Етнополітичні конфлікти	2
Тема 10. Міжнародні механізми запобігання та врегулювання етнічних конфліктів	2
Тема 11. Регіональні кейси етнополітичних конфліктів	2
Тема 12. Етнополітика та європейська інтеграція	2
Тема 13. Етнонаціональні спільноти в Україні: їх становлення та розвиток	2
Тема 14. Державна етнонаціональна політика в Україні	2
Тема 15. Етнополітика та сталий розвиток	2
Тема 16. Перспективи розвитку етнополітології та сучасні виклики	2
Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

Види, зміст самостійної роботи	Денна форма
Тема 1. Етнополітологія як наука Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 1. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	3
Тема 2. Етнічні спільноти та нації в сучасному світі Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 2. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	3
Тема 3. Національні меншини та корінні народи Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 3. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	3
Тема 4. Етнічна ідентичність і політика Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 4. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	3
Тема 5. Етнополітичні процеси у світі Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 5. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	3
Тема 6. Етнополітика держав: моделі та інструменти Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 6. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	3
Тема 7. Етнополітика та економічний розвиток Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез,	3

підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 7. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	
Тема 8. Міграційні процеси та їхній етнополітичний вимір Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 8. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	3
Тема 9. Етнополітичні конфлікти Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 9. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Тема 10. Міжнародні механізми запобігання та врегулювання етнічних конфліктів Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 10. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Тема 11. Регіональні кейси етнополітичних конфліктів Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 11. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Тема 12. Етнополітика та європейська інтеграція Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 12. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Тема 13. Етніонаціональні спільноти в Україні: їх становлення та розвиток Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 13. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Тема 14. Державна етніонаціональна політика в Україні Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 14. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Тема 15. Етнополітика та сталий розвиток Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 15. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Тема 16. Перспективи розвитку етнополітології та сучасні виклики Завдання: ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, завдання у дистанційному курсі у Moodle «Етнополітологія», Тема 16. https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983	4
Разом	56

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП відображає табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання за освітньою компонентною «Етнополітологія»

Шифр ПРН (відповідно до ОНП) Програмні результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.	Лекція, робота в командах, робота з вторинними даними, виконання практичних завдань, аналіз отриманих результатів, а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	Усне опитування, виконання аналітичних завдань, письмової залікової роботи. Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження.
РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.	Лекція, робота в командах, робота з вторинними даними, виконання практичних завдань, аналіз отриманих результатів, а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	Усне опитування, виконання аналітичних завдань, письмової залікової роботи. Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження.
РН09. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.	Лекція, робота в командах, робота з вторинними даними, виконання практичних завдань, аналіз отриманих результатів, а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	Усне опитування, виконання аналітичних завдань, письмової залікової роботи. Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження.
РН22. Оцінювати міжнародне середовище	Лекція, робота в командах, робота з	Усне опитування, виконання аналітичних

держави, визначати цілі та завдання її зовнішньої або внутрішньої політики та пропонувати відповідні ефективні інструменти їх реалізації.	вторинними даними, виконання практичних завдань, аналіз отриманих результатів, а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	завдань, письмової залікової роботи. Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження.
РН24. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів. інтереси України у міжнародній діяльності.	Лекція, робота в командах, робота з вторинними даними, виконання практичних завдань, аналіз отриманих результатів, а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	Усне опитування, виконання аналітичних завдань, письмової залікової роботи. Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Етнополітологія» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий (презентації, аналітичні доповіді). Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та практичних занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань в ході індивідуально / командної роботи здобувачів;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

На семінарському/практичному занятті здобувач може отримати від 0 до 2(3) балів. Максимально здобувач може отримати 60 балів в ході лекційних та практичних занять.

Поточний контроль самостійної роботи здобувачів проводиться у формі опрацювання навчальної літератури за темою, підготовка доповідей та презентацій. Сума балів, які здобувач може набрати за поточним контролем, дорівнює **60**. Сума балів за виконані завдання на практичному занятті наведена в пункті 9.

Здобувачі, які були відсутні на лекції чи семінарському занятті, або отримали незадовільну оцінку, відпрацьовують пропущене заняття або незадовільну оцінку викладачу у дні його консультацій за графіком, затвердженим кафедрою. Для відпрацювання здобувач зобов'язаний надати індивідуально виконане завдання за темою пропущеного заняття та продемонструвати належний рівень теоретичної підготовки за темою заняття, яке відпрацьовується.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового **заліку** в терміни, встановлені графіком навчального

процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Етнополітологія». Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувачів, набутих під час вивчення зазначених тем. Сума балів, які здобувач може набрати за підсумковим контролем, дорівнює **40**.

Проведення заліку у вигляді залікової роботи (білети). У одному білеті запропоновано 2 питання, одне питання оцінюється у 20 балів. Загальна кількість балів за успішне виконання залікової роботи – 40.

Оцінка успішності здобувача з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок за поточним та підсумковим контролем.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Етнополітологія» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983>

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота																Разом	Залік	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т. 10	Т. 11	Т. 12	Т. 13	Т. 14	Т. 15	Т. 16			
3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	60	40	100

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Розрахункова шкала для оцінювання роботи здобувачів за **поточним контролем**:

Кількість балів	Критерії оцінювання
45-60	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважної причини, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.
31-44	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, здатність публічно представити матеріал

26-30	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених практичних занять, виконання завдань до кожного практичного заняття, активна робота на практичних заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
21-25	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених практичних занять, епізодична відсутність виконання завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу, неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
16-20	Несистематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять, епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
11-15	Епізодичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважної причини, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять, епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконання завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховано завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
6-10	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдань, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.
0-5	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та практичних занять не відпрацьовані, систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, відсутність знань, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.

**Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів
за 4 бальною шкалою**

Високий рівень 3-4 бали	Відповідь здобувача характеризується повним, глибоким та змістовним знанням теоретичного та практичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями дисципліни, його відповіді характеризуються креативним підходом. Тема 6 розрахована на 2 семінарські/практичне заняття і оцінюється по 2 бали максимально.
Середній рівень 2 бали	Відповідь здобувача характеризується повним і змістовним знанням теоретичного матеріалу з теми, вільним володінням термінами та поняттями. Але він допускає деякі неточності, його відповіді не характеризуються креативним підходом.
Низький рівень 1 бал	Відповідь здобувача характеризується слабким і невпевненим знанням як теоретичного, так практичного матеріалу. Він допускає багато помилок у відповідях.
Незадовільний рівень 0 балів	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, або відповідь не правильна, не розуміє суть питання. Не ознайомлений з джерелами. Не може зробити висновків.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку.

Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст білета й оцінювання відповідей на заліку:

Теоретичне питання 1– 20 балів

Теоретичне питання 2– 20 балів

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

1-2 питання білета:

17-20 балів. Повне й глибоке володіння матеріалом дисципліни. Чітка, логічна та аргументована відповідь, викладена вільно. Демонструється системне розуміння концепцій, теорій і підходів геополітики та цивілізаційних досліджень. Використання коректної термінології, здатність проводити міждисциплінарні паралелі. Наявні приклади з реальної міжнародної практики (історичні факти, сучасні події, політика ключових акторів). Знання основної й додаткової літератури, вміння зіставляти різні школи та підходи. Відповідь демонструє вміння аналізувати та прогнозувати міжнародні процеси.

13-16 балів. Достатнє володіння матеріалом, відповідь загалом повна й грамотно викладена. Є логічна структура, проте подекуди бракує глибини аргументації. Розкриття суті питань здійснюється більше на рівні опису, ніж аналітики. Використовується здебільшого обов'язкова література. Приклади наводяться, але вони обмежені, без ґрунтового аналізу. Виявляється загальне розуміння методів геополітичного аналізу, але слабше показано вміння порівнювати чи прогнозувати наслідки.

9-12 балів. Володіння матеріалом фрагментарне, без цілісної картини. Відповідь має поверхневий характер, логіка викладу порушена. Наявні фактичні помилки або неточності у використанні термінів. Продемонстровано лише часткове знання основних концепцій. Приклади з міжнародної практики або відсутні, або випадкові й непов'язані з темою. Використовується мінімальна література (лише базова), без ознак критичного мислення. Відповідь нагадує переказ, без чіткого аналізу та прогнозування.

5-8 балів. Знання матеріалу поверхневі й неповні. Відповідь фрагментарна, часто нелогічна, з численними фактологічними або термінологічними помилками. Немає уміння застосовувати методи аналізу та прогнозування у сфері міжнародних відносин. Приклади відсутні або неправильні. Використання літератури не підтверджується (знання виглядають неповними). Демонструється слабка грамотність, що ускладнює сприйняття відповіді.

1-4 бали. Відсутність системних знань з дисципліни. Відповідь хаотична, без розкриття суті питань. Використання термінології неправильне або взагалі відсутнє. Виявляється незнання ключових концепцій, шкіл, авторів чи подій. Відповідь не відповідає критеріям академічності, має ознаки некомпетентності. Демонструється критично низький рівень підготовки, що унеможливлює позитивну оцінку.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на залік студент, на вимогу викладача, залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Зарахування неформальної освіти та додаткових активностей

1. Зарахування сертифікованих курсів

Здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали за успішне проходження дистанційних курсів або тренінгів на провідних освітніх платформах (Coursera, Prometheus тощо), які тематично пов'язані зі змістом дисципліни.

Умови зарахування:

- Студент має надати викладачеві офіційний документ (сертифікат або свідоцтво), що підтверджує успішне завершення курсу.
- Курс має бути погоджений з викладачем. Рекомендується обговорити вибір курсу заздалегідь.
- За успішне проходження одного курсу може бути зараховано до 5 балів додаткової поточної успішності.

2. Зарахування активної участі в наукових заходах

Додаткові бали можуть бути нараховані за активну участь у наукових конференціях, семінарах, публікацію наукових статей або тез досліджень.

Умови зарахування:

- Студент має надати офіційне звернення до викладача.
- До звернення необхідно додати підтверджуючі документи (сертифікати учасника конференції, копії наукових публікацій, витяги з протоколів тощо).

Кількість балів:

- Участь з доповіддю на науково-практичній конференції: до 5 балів.
- Публікація тез конференції: до 5 балів.
- Публікація статті у фаховому виданні: до 10 балів.

Кожне звернення розглядається індивідуально. Рішення про зарахування додаткових балів приймається згідно з нормативно-правовими документами, що діють у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна.

Незалежно від кількості додаткових активностей, максимальна кількість балів поточної успішності **не може перевищувати 60 балів**.

У кінці семестру сумуються всі отримані студентом бали. Вказані вище види і форми засвоєння навчального курсу дають можливість набрати 60 балів та 40 балів за залікову роботу. Отже, максимальна кількість балів – 100.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90–100	зараховано
70-89	
50-69	
0-49	не зараховано

10. Рекомендоване методичне забезпечення та література

Основна література

1. Вітман К.М., Завгородня Ю.В. Сучасні тенденції етнополітичних процесів: навчально методичний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Одеса: Фенікс, 2021. 61 с.
2. Гончарук-Чолач Т. В. Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації: монографія / за ред. проф. О. М. Рудакевича. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 338 с.
3. Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій: монографія / за наук. ред. В. Єленського; авт. розд.: В. Кулик, О. Малиновська, М. Рябчук та ін. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 424 с. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2023/06/Etnopolityka_v_Ukraini_2023_monohrafiya.pdf
4. Етнополітологія: навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад.: К.М. Вітман, Т.М. Краснопольська. Одеса: Юридична література, 2023. 96 с. URL : <https://doi.org/10.32837/11300.24252>
5. Картунов А. В. Вступ до етнополітології: науково-навчальний посібник. Київ, 2022. 256 с. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/navchalni-posibniki/kartunov_0004.pdf
6. Коршук Р.М. Етнополітологія: навчальний посібник. Київ, 2020. 316 с.
7. Наумкіна С. Етнополітологія: навчально-методичний посібник. Одеса: Одеський нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2023. 96 с. URL: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/fmvps/navchalni_materialy/metod_zabezpecheni/bakalavr/navchalno-metod-posibnyk_etnopolitologiya.pdf
8. Національні меншини України в політичних процесах XX – XXI століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с.

Додаткова література

9. Аналіз основних тенденцій у сфері колективних ідентичностей в Україні: аналіт. записка. Нац. ін-т стратегічних досліджень. Київ: НІСД, 2024. 38 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-09/ad_identychnist_16_09_2024_last.pdf
10. Кулик В. Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022-го. Ї. 2023. URL: <https://www.ji-magazine.lviv.ua/2023/kulyk-mova-ta-identychnist-na-kinec-2022.htm>

11. Малиновська О. Етнополітика та міграційна політика: до питання взаємозв'язку і взаємовпливу. *Політичні дослідження*. 2023. № 1(5). С. 228–244. URL: https://jnas.nbuiv.gov.ua/j-pdf/Politst_2023_1_12.pdf
12. Малиновська О. Етнополітика та міграційна політика: до питання взаємозв'язку і взаємовпливу. *Political Studies*. 2023. №1(5). С. 178-198 URL: <https://journals.indexcopernicus.com/search/article?articleId=3647160>
13. Малиновська О. Міграційна політика у великих містах. *Політичні дослідження*. 2022. № 1(3). С. 59–74. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/3_Malynovska.pdf
14. Петрик А. Українська меншина Хорватії: історично-демографічний вимір. *Етнічна історія народів Європи*. 2023. Вип. 71. URL: <https://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2023/71/articles/12.pdf>
15. Рафальський О.О. Міждисциплінарні перехрестя етнополітології. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 2. С. 3–11.
16. Руденко Ю.Ю. Проблеми концептуалізації поняття «нація» в українській науці та практиці. *Політикус*. 2020. № 3. С.7–12.
17. Рябчук М. Картографування «нації нізвідки». Токсичний вплив імперського знання та виклики деколонізації. *Політичні дослідження*. 2024. № 1(7). С. 91–108. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/5_Riabchuk.pdf
18. Сікорська В., Дідур Л. Українська мовна ідентичність під час війни. *Причорноморські філологічні студії*. 2023. №2. С. 42-51. URL: <https://journals.onmu.in.ua/index.php/philology/article/download/229/363/>
19. Томашевська Є.І. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин: досвід ратифікації в Україні. *Політикус*. 2021. № 2. С.155–160.
20. Явір В. А. Формування етнонаціональної стійкості в умовах російсько-української війни. *Політикус*. 2022. № 1. С. 201–205. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15582/1/Yavir.pdf>
21. Cederman L.-E., Hug S., Wucherpfennig J. Sharing Power, Securing Peace? Ethnic Inclusion and Civil War. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. 320 p.
22. Humphrey A. The National Identity, Security, Future Hope and Wellbeing of Young People Living in the Unrecognised State of Transnistria. *Ethnopolitics*. 2024. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17449057.2024.2364313>
23. Maxwell A. The 2022 Invasion of Ukraine and its Lessons for Nationalism Studies. *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics*. 2022. Vol. 16. Iss. 2. URL: <https://sciendo.com/article/10.2478/jnmlp-2022-0012>
24. Mustasila K. Divided We Fall: Ethnic Cleavages, Movement Cohesion, and the Risk of Escalation to Civil War in Non-Violent Uprisings. *Civil Wars*. 2023. Vol. 25. Iss. 1. P. 1–26. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13698249.2023.2177054>
25. Novorodovskyi V., Kulesha N. National minorities participation in public life of Ukraine under the conditions of the russo-ukrainian war (2014 – 2024). *East european historical bulletin*. 2024. №31. P. 186–202. URL: <https://eehb.dspu.edu.ua/article/view/306351>

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

1. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/issue/view/1076>
2. Дослідження міжнародних відносин. URL: <http://moyaosvita.com.ua/istoriya/doslidzhennya-mizhnarodnix-vidnosin/>
3. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint>

4. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/>
5. Закон України «Про Основні напрями зовнішньої політики України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>
6. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <http://mfa.gov.ua/ua>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах продовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії обставин непереборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборотою відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти залік дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Етнополітологія» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10983>